

Mihajlo Rostohar

filozof, experimentální psycholog, pedagog, kritický myslitel

filozof, eksperimentalni psiholog, pedagog, kritični mislec

Slovinské dny v Brně 2023 / Slovenski dnevi v Brnu 2023
Masarykova univerzita, Filozofická fakulta /
Masarykova univerza, Filozofska fakulteta

3.–21. 4. 2023

Nikolaj Pirnat vytvořil kresbu Mihajla Rostohara na 2. slovanském pedologickém kongresu roku 1937, Archiv Slovinského školního muzea. / Nikolaj Pirnat je ustvaril risbo Mihajla Rostoharja ob 2. vseslovanskem pedološkem kongresu leta 1937, Arhiv Slovenskega šolskega muzeja.

Je mnoho těch, kteří si uvědomují, že člověk není zrozen k tomu, aby celý svůj život sloužil jako živý nástroj některým jednotlivcům, které jen příležitost dosadila na vedoucí, rozhodující místo v lidské společnosti, již nyní terorizují a využívají; uvědomují si, že člověk je po svém narození určen k tomu a schopen toho se samostatně rozvíjet a stoupat na neustále vyšší stupeň fyzické, duševní a sociální dokonalosti, pokud jen chce a cíleně na tom pracuje.

Dr. Mihajlo Rostohar, Našim čitateljem!, *Napredna misel*, I. I, sv. 1, 1912, vnitřní strana obálky.

Životní dráha: Krško–Víděň–Praha–Brno–Lublaň–Krško

Mihajlo Rostohar se narodil Neži a Jožefu Rostoharovým ve vsi Brege na Krškém poli. Po ukončené měšťanské škole v Kršku pokračoval ve vzdělávání na gymnáziích v Lublani a v Kranji, kde roku 1901 maturoval.

Sedmého října 1901 se zapsal na filozofickou fakultu vídeňské univerzity a v letech 1904–1905 na univerzitě ve Štýrském Hradci navštěvoval u profesora Alexiuse Meinonga přednášky z experimentální psychologie a noetiky. Roku 1906 na vídeňské univerzitě získal doktorát za disertaci *Über Hypothesen und ihre erkenntnistheoretische Bedeutung*.

Otec Jožef Rostohar.
Oče Jožef Rostohar.

Matka Neža Rostohar.
Mati Neža Rostohar.

Rostohar jako student vídeňské univerzity.
Rostohar kot študent dunajske univerze.

Dokument o zapsání na vídeňskou univerzitu.
Dokument o vpisu na dunajsko univerzo.

Maturanti Gymnázia Kranj roku 1901, Mihajlo Rostohar je v poslední řadě třetí zleva.
Maturanti Gimnazije Kranj leta 1901, Mihajlo Rostohar je tretji z leve v zadnji vrsti.

Rostoharův index Univerzity ve Štýrském Hradci.
Rostoharjev indeks Univerze v Gradcu.

Životní dráha:
Krško–Vídeň–Praha–Brno–Lublaň–Krško

Na Karlově univerzitě v Praze pokračoval u Tomáše G. Masaryka ve studiu filozofie a psychologii studoval jeden rok u Wilhelma Wundta v Lipsku. Mezi lety 1909 a 1911 probíhalo na Karlově univerzitě habilitační řízení, které ukončil prací *Theorie hypothetického soudu*. V letech 1911/12 v Praze založil první českou psychologickou laboratoř, kterou vybavil na vlastní náklady, a v rámci pedagogických povinností přednášel logiku.

Rozvíjející se výzkumnou a akademickou kariéru přerušilo roku 1915 povolání do rakousko-uherské armády, v níž působil dva roky jako podporučík ve zdravotnické službě a roku 1918 jako poručík u pěchoty na frontě. Na velké manifestaci 29. října 1918 v Lublani hovořil i přes zákaz ve vojenské uniformě před davem lidí a ve jménu vojenských kolegů vypověděl poslušnost Rakousku a přisahal ji národnímú státu Jugoslávie. Do konce dubna 1920 byl zapojen do armády Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. I přes mimořádné viditelnou roli při zakládání Univerzity v Lublani a touze po služebním poměru v Lublani se roku 1920 vrátil do Prahy a pokračoval v akademické kariéře na Karlově univerzitě.

Titulní strana časopisu *Napredna misel*.
Naslovnica revije *Napredna misel*.

Rostohar jako podporučík během první světové války.
Rostohar kot podporočnik med prvo svetovno vojno.

Življenjska pot:
Krško–Dunaj–Praga–Brno–Ljubljana–Krško

Na Karlovi univerzi v Prahi je pri Tomašu G. Masaryku nadaljeval študij filozofije, psihologijo pa je eno leto študiral pri Wilhelmu Wundtu v Leipzigu. Med letoma 1909 in 1911 je na Karlovi univerzi potekal habilitačijski postopek, ki ga je zaključil z delom *Theorie hypotetického soudu*. V letih 1911/12 je v Prahi ustanovil prvi češki psihološki laboratorij, ki ga je opremil na lastne stroške, v okviru pedagoških obveznosti pa je predaval logiko.

Razvijajočo se raziskovalno in akademsko kariero je leta 1915 prekinil vpoklic in avstro-ogrsko vojsko, v kateri je bil dve leti kot podporočnik v sanitetni službi, leta 1918 pa kot poročnik pri pehoti na fronti. Na velikem shodu 29. oktobra 1918 v Ljubljani je, kljub prepovedi, v vojaški uniformi govoril pred množico in v imenu sovojakov odrekel pokorščino Avstriji ter zaprisegel narodni državi Jugoslaviji. Do konca aprila 1920 je bil vključen v vojsko Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kljub izjemno vidni vlogi ob ustanavljanju Univerze v Ljubljani in želji po službovanju v Ljubljani se je leta 1920 vrnil v Prago in nadaljeval akademsko kariero na Karlovi univerzi.

Zápis povinné vojenské služby do osobního spisu, AMU, A1 RMU, osobní spisy.
Vpis vojaške obveznosti v personalni mapi, AMU, A1 RMU, osobní spisy.

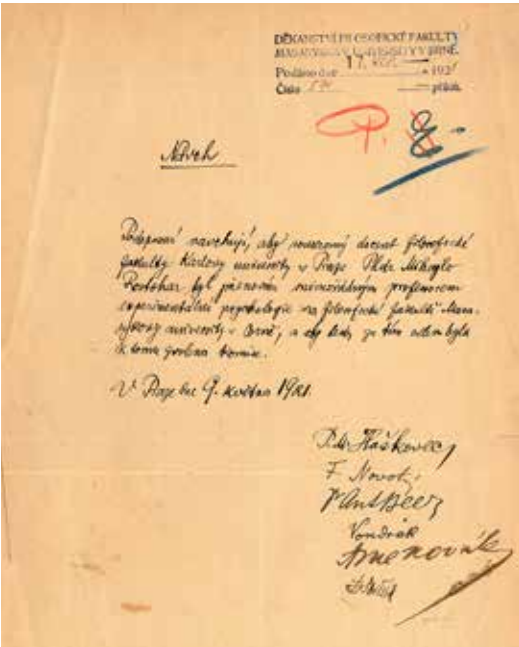

Mluvci na balkónu zemského paláce v Lublani 29. října 1918.
Govorci na balkonu deželnega dvorca v Ljubljani 29. oktobra 1918.

Životní dráha:
Krško–Vídeň–Praha–Brno–Lublaň–Krško

Roku 1921 bylo zahájeno řízení ke jmenování dr. Rostohara na místo přednášejícího na Masarykově univerzitě v Brně, kam byla jeho *venia docendi* přenesena 27. července 1923. Práci na MU vykonával do německé okupace Čech a Moravy roku 1939, zpočátku jako docent a od roku 1924 jako mimořádný profesor. Prvním řádným profesorem psychologie v Brně byl jmenován 18. května 1931, ale již roku 1926 inicioval založení katedry psychologie. O dva roky dříve přestěhoval z Prahy i svoji experimentální laboratoř. Jeho životopisci uvádějí, že období od r. 1924 do 1934 bylo Rostoharovými »zlatými léty«, kdy provedl nejvíce výzkumů a uveřejnil nejvíce odborných statí. Do roku 1948 vedl katedru psychologie, v letech 1934/35 vykonával také funkci děkana Filozofické fakulty.

Jak ukazují zprávy zveřejněné ve slovinských periodikách, celé meziválečné období se odborně »vracel« také do slovinského a jugoslávského prostoru. K největším úspěchům patří organizace 1. a 2. slovanského pedologického kongresu roku 1933 v Brně a roku 1937 v Lublani. Do Slovinska však nepřijížděl jen služebně, ale na Goleku, »na slunečném úbočí otcova vinohradu« (Teppey 1966: 5), si roku 1929 postavil moderní dům, vilu, jak napsal s obdivem Jože Zupančič v deníku *Jutro* (1932: 18). Vedle domu vysadil vinohrad, který jeho děti udržují dodnes.

Dokument o zahájení řízení ke jmenování Mihajla Rostohara profesorem experimentální psychologie roku 1921.
Dokument o začátku postopka imenovanja Mihajla Rostoharja za prof. eksperimentalne psihologije leta 1921.

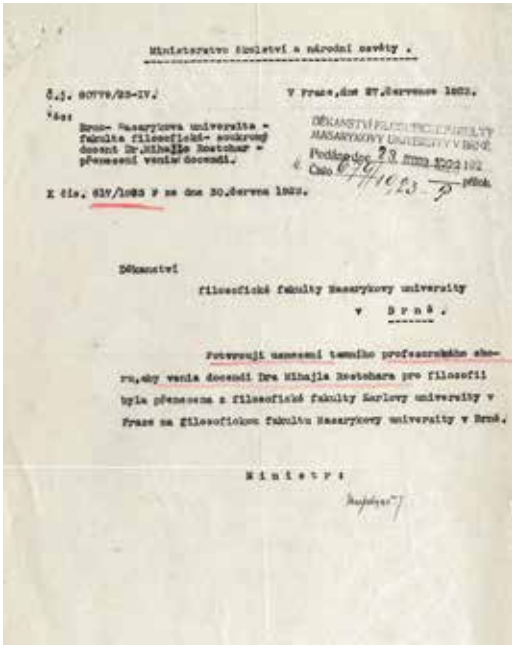

Potvrzení o ukončení habilitačního řízení, AMU, A1 RMU, osobní spisy.
Potrdilo o zaključku habilitacijskega postopka, AMU, A1 RMU, osobní spisy.

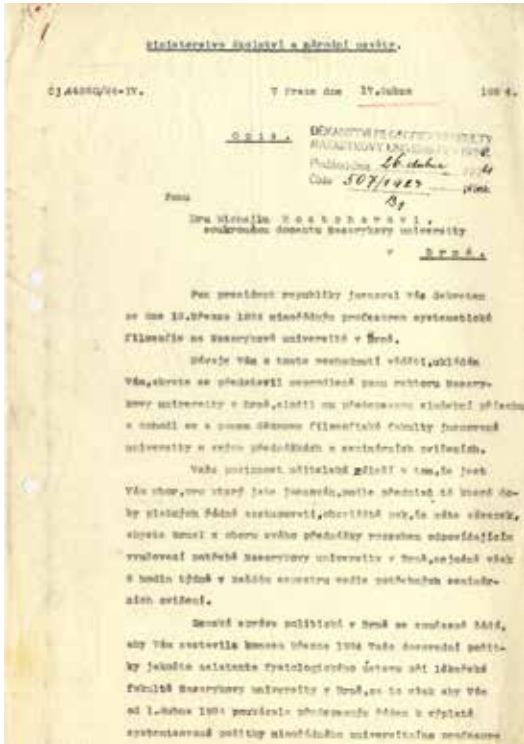
Življenjska pot:
Krško–Dunaj–Praga–Brno–Ljubljana–Krško

Leta 1921 se je začel postopek imenovanja dr. Rostoharja na predavateljsko mesto na Masarykovi univerzi v Brnu, kamor je bila njegova *venia docendi* prenesena 27. julija 1923. Delo na MU je opravljal do nemške zasedbe Češke in Moravske leta 1939, sprva kot docent, od leta 1924 pa kot izredni profesor. Za prvega rednega profesorja za psihologijo v Brnu je bil imenovan 18. maja 1931, že leta 1926 pa je spodbudil ustanovitev oddelka za psihologijo. Dve leti pred tem je iz Prage preselil tudi svoj eksperimentalni laboratorij. Njegovi biografi so zapisali, da so bila leta od 1924 do 1934 Rostoharjeva »zlata leta«, ko je opravil največ raziskav in objavil največ razprav. Do leta 1948 je vodil oddelek za psihologijo, v letih 1934/35 pa je opravljal tudi delo dekana Filozofske fakultete.

Kot kažejo poročila, objavljena v slovenski periodiki, se je ves medvojni čas strokovno »vračal« tudi v slovenski in jugoslovanski prostor. Med največjimi dosežki pa je bila organizacija 1. in 2. vseslovanskega pedološkega kongresa leta 1933 v Brnu in 1937 v Ljubljani. V Slovenijo pa ni prihajal le poklicno, ampak si je na Goleku, »na sončnem pobočju očetovega vinograda« (Teppey 1966: 5), leta 1929 postavil sodoben dom, vilo, kot je občudujoče zapisal Jože Zupančič v časniku *Jutro* (1932: 18). Ob domu si je uredil vinograd, ki ga njegovi otroci vzdržujejo še danes.

Přenesení *venia docendi* z Karlovy univerzity v Praze na Masarykovo univerzitu v Brně, AMU, A1 RMU, osobní spisy.
Prenos *venia docendi* s Karlove univerze v Prahi na Masarykovo univerzo v Brnu, AMU, A1 RMU, osobní spisy.

Dopis Ministerstva školství; jmenování profesorem systematické filozofie, 17. 4. 1924, AMU, A1 RMU, osobní spisy.
Dopis Ministarstva za školstvo; imenovanje za profesorja sistematične filozofije, 17. 4. 1924, AMU, A1 RMU, osobní spisy.

Účastníci 2. slovanského pedologického kongresu v srpnu 1937 v Lublani, Mihajlo Rostohar je třetí zleva. První kongres byl roku 1933 v Brně, třetí byl plánován roku 1941 v Sofii, ale kvůli válce nebyl realizován.
Udeleženci 2. vseslovanskega pedološkega kongresa avgusta 1937 v Ljubljani, Mihajlo Rostohar je tretji z leve. Prvi kongres je bil leta 1933 v Brnu, tretji je bil načrtovan leta 1941 v Sofiji, a zaradi vojne ni bil izveden.

Po uzavření univerzity se Rostohar již v protektorátu zapojil do odboje. Nezáviděníhodnou pozici přednášejícího při zavření univerzity řešil vyřizováním místa docenta pedopsychologie na katedře psychologie Univerzity v Záhřebu, které pak však kvůli začátku války v Jugoslávii neobsadil (Pečjak 2006: 52). Roku 1941 se vrátil do vlasti, kde se spojil s Osvobozeneckou frontou (Benedetič, výstava, 1996). V březnu 1945 ho Němci zajali a zavřeli v Brežicích. Těsně před koncem války z vězení uprchl a zachránil se tak, že přelapal řeku Sávu (TZ, srpen 2016).

Po konci války se Rostohar vrátil do univerzitního prostředí Masarykovy univerzity v Brně, zatímco jeho žena Jožefa se syny Mirkem a Mihem (do roku 1951 se pak narodili ještě Boris, Ana a Marjan) zůstala v domě na Goleku. Domů Rostohar přijížděl dvakrát během roku a o prázdninách. V té době v Brně založil Vysokou školu sociální a také ji řídil.

Když se roku 1948 při rezoluci Informbyra nebyl ochoten vyslovit proti jugoslávskému vedení, musel pracovní místo na Masarykově univerzitě opustit. Po udělení titulu *profesor emeritus* přednášel ještě rok (zároveň byl i rektorem) na Vysoké škole sociální v Brně. Jak ukazují pozdější záznamy, které uchovává Archiv MU v Brně ((AMU, A1 RMU, osobní spisy; A2-Filozofická fakulta, osobní spisy), byl sice formálně v penzi, ale důchod do Jugoslávie nedostával. Už od poloviny padesátých let však se studenty lublaňské univerzity jezdil na odborné exkurze do Československa a účastnil se také odborných setkání.

prof. Robert KONEČNÝ (1906–1981), prof. Vilém CHMELÁŘ (1892–1988), doc. Ludmila KOLÁŘÍKOVÁ (1909–1968)

prof. Vilém CHMELÁŘ (1892–1988), doc. Ludmila KOLÁŘÍKOVÁ (1909–1968), prof. Robert KONEČNÝ (1906–1981)

Jaroslav ANTĚL; technik, prof. Vilém CHMELÁŘ (1892–1988), doc. Boleslav BÁRTA (1929–1991)

Stojí / stojí: Jaroslav ANTĚL; technik, doc. Boleslav BÁRTA (1929–1991), PhDr. Jan SOUKAL; psychologové Psychiatrické léčebny Brno-Černovice u psihologi Psihiatrične bolnice Brno-Černovice, PhDr. Eliška KLOBOUKOVÁ (1920–2015), Josef ŠVANCARA (1924), prof. Lili MONATOVÁ (1925–2003); pedagog, doc. Zdeňka VESELÁ (1932); pedagog, PhDr. Stanislav RYŠÁNEK; pedagog, prof. Vladimír JÚVA (1925–2005); pedagog (vedoucí katedry pedagogiky/vodja katedre pedagogike)

Mihajlo Rostohar během druhé světové války.
Mihajlo Rostohar med drugo svetovno vojno.

Po zaprtju univerze se je Rostohar že na Češkem vključil v odporiško gibanje. Nezavidljiv položaj predavatelja ob zaprtju univerze je reševal z urejanjem mesta docenta za pedopsihologijo na Oddelku za psihologijo Univerze v Zagrebu, ki pa ga zaradi začetka vojne v Jugoslaviji nato ni zasedel (Pečjak 2006: 52). Leta 1941 se je vrnil v domovino, kjer se je povezal z Osvobodilno fronto (Benedetič, razstava, 1996). Marca 1945 so ga Nemci ujeli in zaprli v Brežicah. Tik pred koncem vojne je iz zapora pobegnil in se rešil tako, da je preplaval reko Savo (TZ, avgust 2016).

Po koncu vojne se je Rostohar vrnil v univerzitetno okolje Masarykove univerze v Brnu, v domu na Goleku pa je ostala žena Jožefa s sinovoma Mirkom in Mihom (do leta 1951 so se nato rodili še Boris, Ana in Marjan). Domov je prihajal dvakrat med letom in ob počitnicah. V tem času je v Brnu ustanovil Visoko socialno šolo in jo tudi vodil.

Ko se leta 1948 ob resoluciji informbiroja ni bil pripravljen izreči proti jugoslovanskemu vodstvu, je moral delovno mesto na Masarykovi univerzi zapustiti. Po pridobitvi statusa *profesor emeritus* je leto dni še predaval (hkрати je bil tudi rektor) na Visoki socialni šoli v Brnu. Kot kažejo poznejši zapisi, ki jih hrani Arhiv MU v Brnu (AMU, A1 RMU, osobní spisy; A2-Filozofická fakulta, osobní spisy), je bil formalno sicer upokojen, a pokojnine v Jugoslavijo najverjetneje ni prejemal. Je pa že sredi petdesetih s študenti ljubljanske univerze prihajal na strokovne ekskurzije na Češko, udeleževal se je tudi strokovnih srečanj.

Telegram M. Rostohara přijatý na Masarykově univerzitě 10. 10. 1945, kterým oznamoval návrat do Brna, AMU, A1 RMU, osobní spisy.
Brzjavka M. Rostoharja, sprejeta na Masarykovi univerzi 10. 10. 1945, s katero je napovedal vrnitev v Brno, AMU, A1 RMU, osobní spisy.

Dopis Ministerstva školství; oznámení o odchodu do důchodu, AMU, A1 RMU, osobní spisy.
Dopis Ministrstva za školstvo; obvestilo o upokojitvi, AMU, A1 RMU, osobní spisy.

Dopis děkanovi MU při odchodu do důchodu roku 1948, AMU, A1 RMU, osobní spisy.
Pismo dekanu MU ob upokojitvi, leta 1948, AMU, A1 RMU, osobní spisy.

Životní dráha: Krško–Vídeň–Praha–Brno–Lublaň–Krško

Po návratu z Brna přijal jako sedmdesátiletý pozvání prof. dr. Franceho Kidriče a roku 1949 obsadil místo profesora psychologie na katedře filozofie Filozofické fakulty Univerzity v Lublani. Z jeho podnětu byla roku 1950 založena katedra psychologie a o dva roky později i psychologický institut a odborná poradna, která se postupně rozvinula do celoslovinské sítě. Mimořádně pracovitý Rostohar v letech do odchodu do penze (1958) přednášel, vedl institut a hojně odborně pomáhal také rozvíjející se síti odborných poraden. Kromě toho byl velice aktivní i publicisticky.

Životní dráha: Krško–Vídeň–Praha–Brno–Lublaň–Krško

Jeho děti vzpomínají, jak se nemohly dočkat, až na konci týdne přijede z Lublaně – »vždycky jsme se dívaly na vlak, kdy přijede«. V pátek nebo v sobotu, když se obvykle vracel, pro něj na železniční stanici do Krška jezdíval soused s »federvagnem«. Děti, které tatínka vyhlížely, samozřejmě věděly, kdy soused odjel a že otec už je na cestě. Běžely mu k hradu naproti, při setkání je proto obdaroval bonbónky z papírového sáčku. Na víkendy a prázdniny vzpomínají také díky příběhům bohatě prodchnutým fantazií, které otec nesmírně procítěně vyprávěl. Zčásti to byly smyšlené příběhy, ale četl jim také Makaloncu, makedonské, české a slovenské pohádky… V domě bylo vždy mnoho knih. Často se k nim přidal i Rostoharův nejstarší syn Pavel. Společný život na Goleku byl i přes poměrně skrovně vyměřené dny čilý.

Soukromý život rodiny Rostoharovy obohacovala setkání s přáteli, obzvláště s Vardjanovými a se Štovičkovými. Se sochařem Vladimírem Štovičkem, jenž byl kmotrem dětí, je pojila i láska k Československu – k zemi, kultuře a nakonec i k jazyku, který ve vzájemné komunikaci hojně používali.

Pozoruhodně bohatou životní dráhu ukončil prof. dr. Mihajlo Rostohar ve svém domě na Goleku a pochován je na hřbitově v Kršku.

Prof. dr. Mihajlo Rostohar roku 1965.

Prof. dr. Mihajlo Rostohar leta 1965.

Publicistická činnost

Rostohar psal a publikoval již jako gymnazista. Kvůli spolupráci v tajném literárním sdružení *Zadruga*, do kterého ho uvedl Josip Murn Aleksandrov a v němž se mimo jiné seznámil s Ivanem Cankarem, Dragotinem Kettem a Otonem Župančičem, byl vyloučen z lublaňského gymnázia, ve studiích proto pokračoval v Kranji. I tady patřil k aktivním gymnazistům, účastnil se zakládání literárního kroužku, který vydával noviny *Brstje*. Literární a politicky angažované texty uveřejňoval také v *Omladině* a v záhřebské *Naši naďe*.

Politicky motivované texty korunoval vydáváním časopisu *Napredna misel* (Pokroková mysl). Ten vycházel v letech 1912–1914. První ročník tiskl Rostohar, přestože žil v Praze, v Zadrुžni tiskarni v Kršku* a druhý v Praze. Mezi čtenáře doprovodil dvouměsíčník myšlenkou: »Napredna misel chce být zpravodajem celého pokrokového kulturního proudu na slovinském území.«

Jeho odborná bibliografie je bohatá. Dr. Vid Pečjak napsal: »Rostoharova odborná a vědecká díla nikdo nespočítal […] publikoval je v českém, německém, francouzském, chorvatském a slovinském jazyku« (1996: 52).

Roku 1935 podnítl založení prvního českého odborného psychologického časopisu *Psychologie*, který až do návratu do Jugoslávie roku 1949 také redigoval (Kolaříková 1967: 116–117).

^[*] »Tiskárnu založila roku 1905 tamní spořitelna jako dělnické družstvo a také ji pojmenovala jako Zadrुžna tiskarna. Prvním předsedou družstevní správní rady byl ředitel měšťanské školy dr. Tomaž Romih a technickým vedoucím Andrej Lever. Tak tiskárna fungovala do roku 1910, kdy si ji pronajali bratři Rumpretovi. Po roce se stal nájemcem tiskárny Zadrुžna tiskarna tiskař Ivan Koželj (1911/12) z Villachu, dokud majitelka na začátku první světové války tiskárnu neprodala. Roku 1915 ji koupil podnikatel a politik Anton Pesek, který jinak bydlel v Lublani, takže tiskárnu řídil technicky i nadále Ivan Koželj. Světová válka zapříčinila, že Zadrुžna tiskarna v Kršku pozvolna ztratila všechny své zaměstnance. Tehdy se majitel Pesek rozhodl tiskárnu přestěhovat do Lublaně a roku 1917 ji připojil ke své tamější tiskárně Zvezna tiskarna. Krško tak na několik let přišlo o tiskařskou dílnu.« (Berčič 1968: 160–161) — Po válce vzkrísili tiskařskou tradici bratři Rumpretovi. V Kršku se tiskly některé pokrokové noviny, například Narodni list (1906), Posavska straža (1907–1908), Triglav (1910), Sloga (1912–1913) a první ročník Rostoharova časopisu Napredna misel (1968: 161).

Bibliografie – výběr / Bibliografija – izbor

- Uvod v znanstveno mišljenje*, 1909;

- Theorie hypotetického soudu* (ze slovinštiny př. K. Vondráček), 1910;

- Za novi socializem*, 1922;

- Studie z vývojové psychologie I*, 1928;

- Uvod v znanstveno mišljenje*, 1932;

- Psychologické základy počátečního čtení s praktickým návodem ke čtení*, 1934;

- Psychologie jako věda o subjektivní skutečnosti*, 1950;

- Začetno čitanje po analitični metodi*, 1961;

- Osnove obče psiologije*, 1964;

- Osnove socialne psiologije*, 1965;

- Psihologija*, 1966;

Odborné články / Strokovni članki

- O formaci soudů, 1912;

- Experimentální zkoumání o reprodukci barevných kvalit, *Biologické listy* 1914, Lékařské rozhledy, 1914;

- O synaesthesiích sluchových I–II, *Biologické listy*, 1914, 1915;

- Psychologie národnosti, *Nové Čechy*, 1921;

- Babákovy filosofické a psychologické názory, *Biologické listy*, 1926;

- O možné a nemožné psychologii. Odpověď na kritiku F. Krejčího, 1929;
- L'évolution de la représentation visuelle à partir de l'impression initiale, *L'Année psychologique*, 1930;

- Struktura v duševním životě, 1935;

- In memoriam T. G. Masaryka, 1937;

- O psychologické pojetí představy, 1937;

- Psychické celosti a celostní psychologie, 1937;

- Vnímání a poznávání písmen v indirektním vidění, 1937;

- O zásadě genetické dominance celku, 1938;

- Psychologie a sociologie, 1938;

- Dětská obrazivost a její vývoj, 1938;

- O předmět psychologie, 1938;

- Psychologická podstata dětské hry, 1939;

- Význam pádů s hlediska psychologického, 1940, 1942;

- Problémy sociální psychologie, 1941;

- Pojetí vývojové psychologie, 1944–46;

- Národnost a její mravní význam, 1946;

- Stavek in misel, 1953;

- Strukture u duševnom životu, Zagreb 1966;

- Problémy a metody psychologického výzkumu dítěte, 19??

Življenjska pot: Krško–Dunaj–Praga–Brno–Ljubljana–Krško

Po vrnitvi iz Brna je sedemdesetleten sprejel vabilo prof. dr. Franceta Kidriča in leta 1949 zasedel mesto profesorja za psihologijo na Oddelku za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Na njegovo pobudo je bil leta 1950 ustanovljen Oddetek za psihologijo, dve leti pozneje pa še psihološki inštitut in poklicna posvetovalnica, ki se je postopoma razvila v vseslovensko mrežo. Izjemno delovni Rostohar je v letih do upokojtve (1958) predával, vodil inštitut in obilno strokovno pomagal tudi razvíjajoči se mreži poklicnih posvetovalnic. Poleg tega je bil tudi publicistično zelo dejaven.

Življenjska pot: Krško–Dunaj–Praga–Brno–Ljubljana–Krško

Njegovi otroci se spominjajo, kako těžko so čakali, da je ob koncu tedna přišel iz Ljubljane – »vedno smo gledal na vlak, kdaj bo přšou«. Ob petkih ali sobotah, ko se je po navadi vracál, je ponj na železniško postajo v Krško odhajal sovaščan s »federvagnom«. Otroci, ki so oprezali, so seveda vedeli, kdaj je sosed odšel in da je oče že na poti. Do gradu so mu tekli naproti, ob snideníu jih je nato obdaril z bombončkí iz papírnate vrěčke. Koncev tednov in počitnic pa se spominjajo tudi po z domišljíjo bogato prepletenih zgodbah, ki jih je izjemno doživeto pripovedoval oče. Deloma so bile to domišljíjske pripovedi, prebiral pa jim je tudi Makalonco, makedonske, češke in slovaške pravljice … V hiši je bilo vedno veliko knjí. Pogosto se jim je pridružil tudi Rostoharjev najstarejši sin Pavel. Skupno življenje na Goleku je bilo kljub razmeroma pičlo odmerjením dnevom živahno.

Zasebno življenje družine Rostohar so bogatila srečanja s prijatelji, še zlasti z Vardjanovými in s Štovičkovými. S kparjem Vladimířem Štovičkem, ki je bil boter otrokom, ju je povezovala tudi lřubezen do Češke – dežele, kulture in navsezadnje jezika, ki sta ga veliko uporabljala ob medsebojni komunikaciji.

Izjemno bogato življenjsko pot je prof. dr. Mihajlo Rostohar sklenil na svojem domu na Goleku, pokopan pa je na krškem pokopališču.

Ve vile postavené roku 1929 prožil Rostohar poslední roky života.

V villi, zgrajeni leta 1929, je Rostohar preživel zadnja leta življenja.

Rostohar s přáteli Jaroslavem a Vladkem Štovičkem, Tatjanou Jakac, Vladimířem Štovičkem, Božidarem Jakcem a Slavkem Šlibarem na zahradě Štovičkova domu, Archiv KDK, pobočka MMK.

Rostohar s prijatelji Jaroslavom in Vladko Štoviček, Tatjana Jakac, Vladimířem Štovičkom, Božidarjem Jakcem in Slavkom Šlibarjem na vrtu Štovičkove hiše, Arhiv KDK, enota MMK.

Publicistična dejavnost

Rostohar je pisal in objavljál že kot gimnazijec. Zaradi sodelovanja v skrivni literarni *Zadrugi*, v katero ga je uvedel Josip Murn Aleksandrov in v kateri se je med drugimi seznanił s Ivanom Cankarjem, Dragotinom Kettejem in Otonom Zupančičem, je bil izključen iz ljubljanske gimnazíje, šolanje je zato nadaljeval v Kranju. Tudi tu je bil med dejavnými gimnazijci, sodeloval je pri vzpostavlanju literarnega krožka, ki je izdajal časopis *Brstje*. Literarna in politično angažirana besedila je objavljál tudi v *Omladini* in zagrebški *Naši nadi*.

Politično motivirana besedila je okronal z izdajanjem revíje Napredna misel. Ta je izhajala v letih 1912–1914. Prvi letnik je Rostohar, čeprav je žível v Prahi, tiskal v Zadrुžni tiskarni v Krškem,** drugega pa v Prahi. Med bralce je dvomesečník pospremil z misljo: »Napredna misel hoče biti glasilo cele napredne kulturne struje na Slovenskem.«

Njegova strokovna bibliografija je bogata. Dr. Vid Pečjak je zapisal: »Nihče ni přešel Rostoharjevih strokovnih in znanstvenih del […] objavljál je v češkém, nemškém, francoskem, hrvaškém in slovenskem jeziku« (1996: 52).

Leta 1935 je spodbudil ustanovitev strokovnega časopisa *Psychologie*, prvega na Češkem, ki ga je vse do vrnitve v Jugoslavijo leta 1949 tudi urejal (Kolaříková 1967: 116–117).

^[**] »Tiskarno je leta 1905 ustanovila tamkajšnja hranilnica kot delniško zdruogo in jo tako tudi poimenovala Zadrुžna tiskarna. Prvi predsednik zadrुžnega upravnega odbora je bil meščanskoškolski ravnatelj dr. Tomaž Romih, tehnični vodja tiskarne pa Andrej Lever. Tako je tiskarna delovala do leta 1910, ko sta jo vzela v najem brata Rumpret. Po dobrem letu je postal najemnik Zadrुžne tiskarne celovški tiskar Ivan Koželj (1911/12), dokler ni lastnica ob začetku prve svetovne vojne tiskarno prodala. Leta 1915 jo je kupil podjetnik in politik Anton Pesek, ki je sicer bival v Ljubljani, tako, da je tiskarno tehnično še nadalje vodil Ivan Koželj. Svetovna vojna je povzročila, da je krška Zadrुžna tiskarna polagoma izgubila vse svoje delavce. Tedaj se je lastnik Pesek odločil preseliti tiskarno v Ljubljano in jo je leta 1917 priključil svoji tamkajšnji Zvezni tiskarni, Krško pa je za nekaj let izgubilo tiskarsko obrtno delavnico.« (Berčič 1968: 160–161) — Po vojni sta tiskarsko tradicijo obudila brata Rumpret. V Krškem so se tiskali nekateri napredni listi, na primer Narodni list (1906), Posavska straža (1907–1908), Triglav (1910), Sloga (1912–1913) in prvi letnik Rostoharjeve Napredne misli (1968: 161).

Sborníky / Zborniki

- O metodách psychologického výzkumu dítěte, *Druhý český sjezd pro výzkum dítěte v Brně*, 1925;

- Babák psycholog, *Památce Edwarda Babáka*, 1927;

- O filosofii VI. Hoppe, XII. roč. MU v Brně, 1931;

- Psychologický profil dítěte elementární třídy, *Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte v Brně*, 1933, 1934;

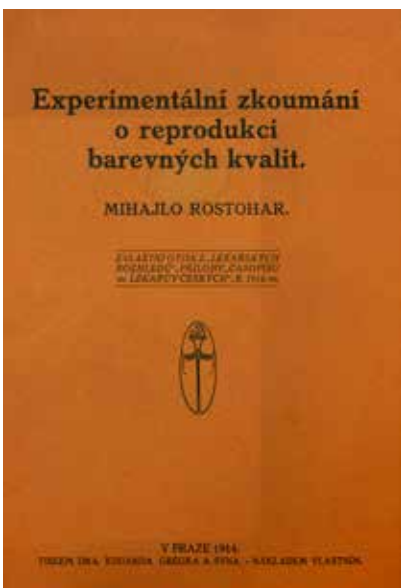
Mihajlo Rostohar, O synaesthesiích sluchových, separát, *Biologické listy*, 1915. TE X/2, svazek B.

Mihajlo Rostohar, O synaesthesiích sluchových, separát, *Biologické listy*, 1915. TE X/2, paket B.

Mihajlo Rostohar, Theorie hypotetického soudu, Praha 1910, TE: X/9.

Mihajlo Rostohar, Theorie hypotetického soudu, Praga 1910, TE: X/9.

Mihajlo Rostohar, Experimentální zkoumání o reprodukci barevných kvalit, Praha 1914, TE: X/9.

Mihajlo Rostohar, Experimentální zkoumání o reprodukci barevných kvalit, Praga 1914, TE: X/9.

Napredna misel, časopis za napredno kulturo, ročník 1, č. 1; TE: X/13; č. 2, 3; TE: X/10.

Napredna misel, časopis za napredno kulturo, leto 1, št. 1; TE: X/13; št. 2, 3; TE: X/10.

Mihajlo Rostohar, Studie z vývojové psychologie, Brno 1928, TE: X/9.

Mihajlo Rostohar, Studie z vývojové psychologie, Brno 1928, TE: X/9.

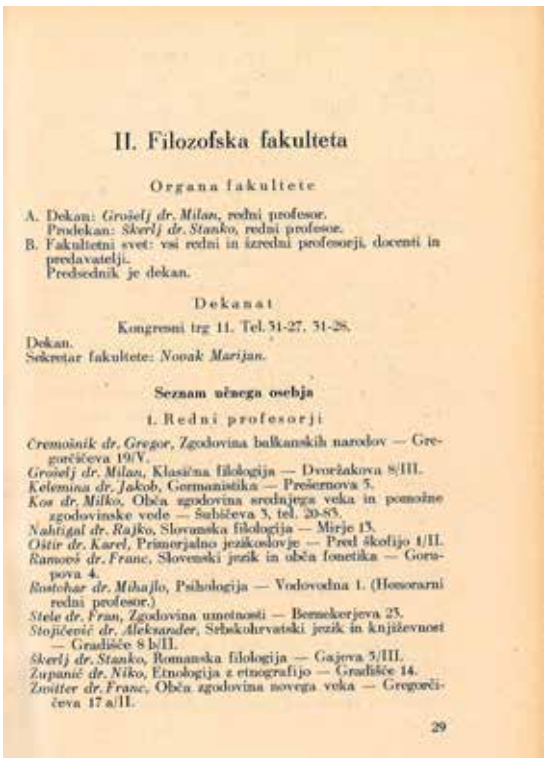
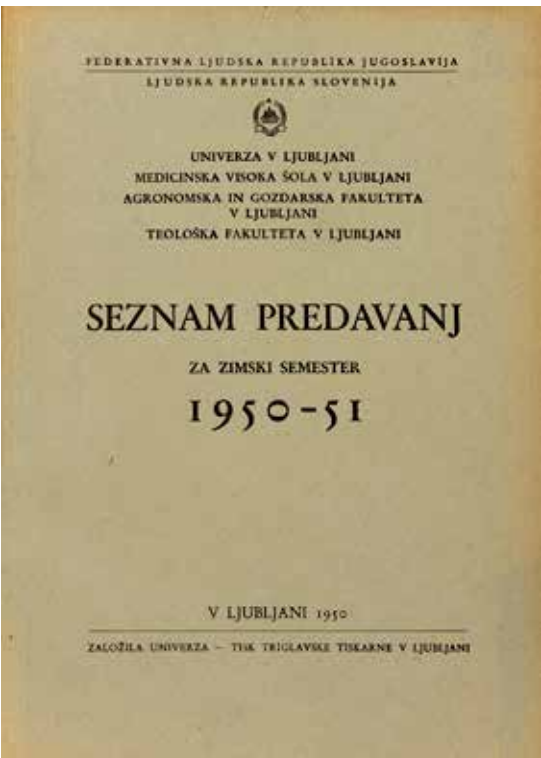
Rostohar a Univerzita v Lublani

»*Víc než 50 let otádlíme s univerzitou a za ty roky jsme ještě nepochopili, že jsou první podmínkou pro univerzitu pedagogové, že tito pedagogové musí někde existovat, a to tam, kde jim je umožněna odborná vědecká práce.*«

Dr. Mihajlo Rostohar, Romantika in delo, *Napredna misel*, I. I, sv. 1, 1912, s. 28.

Činnost Mihajla Rostohara na přelomu 19. a 20. století a v prvních dvou desetiletích 20. století charakterizují také snahy o založení univerzity v Lublani. »Již brzy potkáváme mladého Rostohara v prvních řadách boje o založení slovinské univerzity. V souvislosti s tím psal články, přednášel projevy, dával pokyny a připravoval různé plány [...] V letech 1907, 1908 obhajoval Mihajlo Rostohar plán řešení slovinské univerzitní otázky v rámci české univerzity v Praze,« uvádí Ana Benedetič (1987: 269).

Rozpad rakousko-uherské monarchie viděl jako vhodnou dobu k řešení otázky univerzity v Lublani a byl poté iniciátorem a aktivním členem univerzitní komise, kterou vedl dr. Danilo Majaron. V letech 1918 a 1919 Rostohar připravil většinu předpisů pro nově vznikající univerzitu, od jednacího řádu a zvláštního memoranda po statut a návrh na obsazení. Jasně vyjádřená politická stanoviska a nekompromisní vztah ke klíčovým společenským a univerzitním otázkám vedly ke konfliktům, které způsobily, že Rostohar 31. srpna 1919 nebyl mezi prvními jmenovanými profesory Univerzity. Teprve roku 1950, kdy po návratu do vlasti znovu navrhoval založení katedry psychologie, dosáhl, alespoň co se jeho mateřské odborné oblasti týče, snu, o nějž bojoval po celou svoji akademickou kariéru.

Rostohar in Univerza v Ljubljani

»*Več kot 50 let cincamo sem in tja z univerzo in v teh letih še tega nismo izprevideli, da so prvi pogoj za univerzo učne sile, da morajo te učne sile nekje eksistirati, in sicer tam, kjer jim je mogoče strokovno znanstveno delo.*«

Dr. Mihajlo Rostohar, Romantika in delo, *Napredna misel*, I. I, zv. 1, 1912, str. 28.

Delovanje Mihajla Rostoharja na prelomu z 19. v 20. stoletja ter v prvih dveh desetletjih 20. stoletja zaznamujejo tudi prizadevanja za ustanovitev univerze v Ljubljani. »Že zgodaj srečamo mladega Rostoharja v prvih vrstah boja za ustanovitev slovenskega vseučilišča. V zvezi s tem je pisal članke, imel govore, dajal napotke in pripravljval razne načrte [...] v letih 1907, 1908 je Mihajlo Rostohar zagovarjal načrt reševanja slovenskega vseučiliščnega vprašanja v okviru češkega vseučilišča v Pragi,« je zapisala Ana Benedetič (1987: 269).

Razpad Avstro-Ogrske monarhije je prepoznal kot primeren čas za rešitev vprašanja univerze v Ljubljani in bil nato pobudnik in dejaven član vseučiliške komisije, ki jo je vodil dr. Danilo Majaron. V letih 1918 in 1919 je Rostohar pripravil večino aktov za novo nastajajočo univerzo, od poslovnika in posebne spomenice do statuta in predloga za nastavitve. Jasno izražena politična stališča in brezkompromisen odnos do ključnih družbenih in univerzitetnih vprašanj so vodili do konfliktov, ki so povzročili, da Rostoharja 31. avgusta 1919 ni bilo med prvimi imenovanimi profesorji Univerze. Šele leta 1950, ko je po vrnitvi v domovino predlagal ustanovitev oddelka za psihologijo, je, vsaj kar se tiče njegovega matičnega strokovnega področja, dosanjal sen, za katerega se je boril vso svojo akademsko kariero.

3. Psihologija															
Predmet	S e m e s t e r								Kolektiv	Ispit		na semester			
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII		dobel	dipl.				
Osnove družbenih ved	2	2	2	1	2	1	-	-	-	-	2	4	-	-	-
Zgodovina psihologije	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Obča psihologija	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Psihološki praktikum	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Psihološki seminar	-	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Filozofske osnove psihičnih pojavov	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Psihofiziologija	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fiziologija dela	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Psihologija dela	-	-	-	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Mladinska psihologija	-	-	-	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Pedagoška psihologija	-	-	-	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Patopsihologija	-	-	-	-	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-
Psihologija defektnih	-	-	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Zoopsihologija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uvod v lingvistiko	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obča biologija in darvinizem	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zgodovina filozofije	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Logika	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Optika, akustika, elektriciteta	2	2	2	-	-	2	-	2	3	-	-	-	-	-	-
Pedagogika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Predvojaska vzgoja	-	2	2	-	2	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Specialni kolegiji	-	-	-	-	2	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Tuj jezik (fakultativno)	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupaj	12	9	21	23	14	11	8	13	9	21	13	11	11	8	9
	21	12	11	25	11	8	19	22	21	8	17				

Seznam prednášek Univerzity v Lublani na podzimní semestr 1950–51, TE: IV/599.

Seznam predavanj Univerze v Ljubljani za zimski semester 1950–51, TE: IV/599.

Rostohar dnes aneb Rostohar po Rostoharovi

Při 70. výročí založení lublaňské univerzity byla před budovou zemského paláce Mihajlu Rostoharovi na památku a jako důkaz vděku postavena busta, dílo akademického sochaře, dítěte českých rodičů a Rostoharova velkého přítele a krajana z Krška, Vladimira Štovička. Stejná busta je od 30. června 1967 umístěna i na chodbě katedry psychologie Filozofické fakulty Univerzity v Lublani a od 3. června 1976 v parku zasloužilých občanů v Kršku. Pamětní deska s Rostoharovou podobiznou je umístěna na základní škole pro děti se speciálními potřebami v Kršku, která od roku 1976 nese profesorovo jméno.

Za svoji práci byl Mihajlo Rostohar roku 1958 vyznamenán listinou brněnské univerzity a řádem Za zásluhy o národ I. stupně, který mu předal Josip Broz Tito o státním svátku Den republiky roku 1961. I přes mimořádnou vědeckou a pedagogickou kariéru však dr. Mihajlo Rostohar nebyl jmenován členem Slovinské akademie věd a umění.

Jeho životní cestou a výzkumnou prací se zabývalo několik badatelů jak ve slovinském (Ana Benedetič, Zoran Bujas, Aleksander Lavrenčič, Vasilij Melik, Vid Pečjak, Anton Trstenjak), tak i v českém prostoru (Josef Brožek, Jiří Gabriel, Jiří Hoskovec, Ludmila Kolaříková, Josef Švancara), kteří se postarali o uchování památky tohoto významného vědce, pedagoga, politika a zejména velkého Slovence.

Prameny:

Archivní prameny:

Historický archiv a muzeum Univerzity V Lublani

Fond: X – Privata, skupina: prof. dr. Mihajlo Rostohar

ARCHIV Masarykovy univerzity v Brně;

A1 RMU, osobní spisy A MU, A1 Rektorat, Osobní spisy, kart.

170 3077

A MU, A2-Filozofická fakulta, osobní spisy, kart. 13 1

C fot I – 8 dr. M. Rostohar-FF

Jutro, denníkník za gospodarstvo, prosveto in politiko

1932, 11. 12. 1932

1933, 25. 10. 1933

1937, srpen

Učiteljski tovariš 1935/1936, 14. 3. 1935

Delo 1961, listopad

Dolenjski list I. IX, č. 30, 31. 7. 1958, s. 4

al. XVII, č. 19, 19. 5. 1966, s. 5

Domovina I. III, č. 51, 10. 5. 1920

Tribuna, študentski list I. XVII, č. 26, 16. 6. 1967

Slovenec I. XLVII, č. 115, 20. 5. 1919

I. XLVIII, č. 105, 9. 5. 1920

I. XLVIII, č. 106, 11. 5. 1920

I. XLIX, č. 276, 4. 12. 1921

Naprej I. IV, č. 108, 10. 5. 1920

Večerni list I. II, č. 104, 7. 5. 1920

I. II, č. 106, 10. 5. 1920

Napredna misel. Redaktor a vydavatel: Mihajlo Rostohar, I. I, č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, Zadrúžna tiskarna Krško, 1912.

Napredna misel. Redaktor a vydavatel: Mihajlo Rostohar, I. II, č. 1, 2, 3, 4, tisk dr. Eduard Grégr a syn, Praha, 1913.

Ústní prameny:

Terénní zápisy (TZ), rozhovory s dětmi dr. Mihajla Rostohara, srpen, září, říjen 2016.

Literatura:

Benedetič, Ana, 1987: Vloga prof. dr. Mihajla Rostoharja za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. In: *Obzornik*, č. 4, s. 265–273 a č. 5, s. 337–343.

Benedetič, Ana in Vid Pečjak, 1996: Mihajlo Rostohar. In: *Enciklopedija Slovenije* 10, red. Dušan Voglar (hlavní a odpovědný redaktor), Alenka Dermastia (redaktorka svazku), Lublaň, Mladinska knjiga, s. 290–291.

Benedetič, Ana, 1996: Prof. dr. Mihajlo Rostohar 1878–1966.

Výstava na katedře psychologie FF UL (na přípravě výstavy se podíleli dr. Klas M. Brenk a Klemen Zorman).

Benedetič, Ana, 1999: *Poti do univerze: 1848–1898–1909–1919*. Lublaň, Studia humanitatis, Apes, posebna izdaja, 297 s.

Berčič, Branko, 1968: *Tiskarstvo na Slovenskem*. Lublaň, Odbor za proslavo 100-letnice grafické organizace na Slovenskem, 412 s.

Gabriel, Jiří, 2017: Poznámky k životu a dílu filosofa Mihajlo Rostohara. In: *Studia philosophica*, I. 64, č. 1, s. 91–114.

Hoskovec, Jiří, 2012: Czech Republic. In: *The Oxford Handbook of the History of Psychology Global Perspectives*, ur. David B. Baker, Oxford University Press, 627 s.

Kolaříková, Ludmila, 1967: Profesor Mihajlo Rostohar zemřel. In: *Paedagogica Psychologica*, s. 111–117, https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/112769/I_PaedagogicaPsychologica_02_1967-1_11.pdf?sequence=1, 31. 7. 2018.

Kuhar, Peter, 1967: Profesor dr. Mihajlo Rostohar. In: *Tribuna*, študentski list, I. XVII, č. 26, 16. 6. 1967, s. 11–12.

Lavrenčič, Aleksander, 1996: Povezava Rostoharjevega odhoda iz Ljubljane (1918) in njegovim pogledom na narodno vprašanje. In: *Antrophos*, časopis za psihologijo in filozofijo ter za sodelovanje humanističnih ved, I. 28, č. 5–6, s. 98–102.

Melik, Vasilij, 1977: Napredni mislec in politik dr. Mihajlo Rostohar. In: *Krško skozi čas*, zbornik ob 500-letnici mesta, ur. Lado Smrekar, Krško, Skupščina Občine Krško, s. 251–262.

Pečjak, Vid, 1982: Poskus zgodovine psihologije na Slovenskem. In: *Zgodovinski časopis*, I. 36, č. 1–2, ur. Vasilij Melik (hlavní a odpovědný redaktor), Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Tiskarna Slovenija, s. 85–94.

Pečjak, Vid, 1996: Rostoharjeva psihologija. Simpozij Življenje in delo Mihajla Rostoharja, Lublaň.

Pečjak, Vid, 2006: Rostohar, Trstenjak, Bujas – Trije stebri slovenske psihologije. *Anthropos*, č. 3–4, s. 51–62.

Perovšek, Jurij, 2003: Polemika Ušeničnik – Rostohar o veri, narodnosti in etiki v letih 1912–1913. In: *Prispevki za novejšo zgodovino*, XLIII – 1, red. dr. Zdenko Čepič (odp. red.) s. 1–12.

Švancara, Josef, 2009: Psychology publication issues in the Czech Republic. In: *Psychology Science Quarterly*, Volume 51, (Supplement 1), pp. 167–176, http://www.psychologie-aktuell.com/fileadmin/download/PsychologyScience/S1-2009/14_Svancara.pdf, 15. 10. 2016.

Teppey, Jožica, 1966: Ko bomo drug drugega spoznali. In: *Dolenjski list*, I. XVII, č. 19, 19. 5. 1966, s. 5.

The Oxford Handbook of the History of Psychology Global Perspectives, ur. David B. Baker, Oxford, Oxford University Press, 2012, 672 s.

Trstenjak, Anton, 1960: Rostohar, Mihajlo (1878–1966). In: *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi518905/#slovenski-biografski-leksikon (28. 6. 2016). Původní příspěvek in: Slovenski biografski leksikon, 9. sv. Raab-Schmid. Alfonz Gspan idr., Lublaň, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1960.

Viri:

Arhivski viri:

Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani

Fond: X – Privata, skupina: prof. dr. Mihajlo Rostohar

ARHIV Masarykovy univerze v Brnu;

A1 RMU, osobny spisy A MU, A1 Rektorat, Osobny spisy, kart.

170 3077

A MU, A2-Filozoficka fakulta, osobni spisy, kart 13 1

C fot I – 8 dr. M. Rostohar-FF

Jutro, denníkník za gospodarstvo, prosveto in politiko

1932, 11. 12. 1932

1933, 25. 10. 1933

1937, avgust

Učiteljski tovariš 1935/1936, 14. 3. 1935

Delo 1961, november

Dolenjski list I. IX, št. 30, 31. 7. 1958, str. 4

I. XVII, št. 19, 19. 5. 1966, str. 5

Domovina I. III, št. 51, 10. 5. 1920

Tribuna, študentski list I. XVII, št. 26, 16. 6. 1967

Slovenec I. XLVII, št. 115, 20. 5. 1919

I. XLVIII, št. 105, 9. 5. 1920

I. XLVIII, št. 106, 11. 5. 1920

I. XLIX, št. 276, 4. 12. 1921

Naprej I. IV, št. 108, 10. 5. 1920

Večerni list I. II, št. 104, 7. 5. 1920

I. II, št. 106, 10. 5. 1920

Napredna misel. Urednik in izdajatelj: Mihajlo Rostohar, I. I, št. 1, 2, 3, 4, 5, 6, Zadrúžna tiskarna Krško, 1912.

Napredna misel. Urednik in izdajatelj: Mihajlo Rostohar, I. II, št. 1, 2, 3, 4, tisk dr. Eduard Grégr in sin, Praha, 1913.

Ustni viri:

Terenski zapiski (TZ), pogovori z otroki dr. Mihajla Rostoharja, avgust, september, oktober 2016.

Literatura:

Benedetič, Ana, 1987: Vloga prof. dr. Mihajla Rostoharja za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. V: *Obzornik*, št. 4, str. 265–273 in št. 5, str. 337–343.

Benedetič, Ana in Vid Pečjak, 1996: Mihajlo Rostohar. V: *Enciklopedija Slovenije* 10, ur. Dušan Voglar (glavní in odgovorni urednik), Alenka Dermastia (urednica zvezka), Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 290–291.

Benedetič, Ana, 1996: Prof. dr. Mihajlo Rostohar 1878–1966. Razstava na Oddelku za psihologijo FF UL (pri pripravi razstave sta sodelovala dr. Klas M. Brenk in Klemen Zorman).

Benedetič, Ana, 1999: *Poti do univerze: 1848–1898–1909–1919*. Ljubljana, Studia humanitatis, Apes, posebna izdaja, 297 s.

Berčič, Branko, 1968: *Tiskarstvo na Slovenskem*. Ljubljana, Odbor za proslavo 100-letnice grafíčne organizacije na Slovenskem, 412 s.

Gabriel, Jiří, 2017: Poznámky k životu a dílu filosofa Mihajlo Rostohara. V: *Studia philosophica*, I. 64, št. 1, str. 91–114.

Hoskovec, Jiří, 2012: Czech Republic. V: *The Oxford Handbook of the History of Psychology Global Perspectives*, ur. David B. Baker, Oxford University Press, 627 s.

Kolaříková, Ludmila, 1967: Profesor Mihajlo Rostohar zemřel. V: *Paedagogica Psychologica*, str. 111–117, https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/112769/I_PaedagogicaPsychologica_02_1967-1_11.pdf?sequence=1, 31. 7. 2018.

Kuhar, Peter, 1967: Profesor dr. Mihajlo Rostohar. V: *Tribuna*, študentski list, I. XVII, št. 26, 16. 6. 1967, str. 11–12.

Lavrenčič, Aleksander, 1996: Povezava Rostoharjevega odhoda iz Ljubljane (1918) in njegovim pogledom na narodno vprašanje. V: *Antrophos*, časopis za psihologijo in filozofijo ter za sodelovanje humanističnih

Mihajlo Rostohar a posun k vědecké psychologii

Dr. Marko Polič

První psychologickou laboratoř na světě založil Wilhelm Maximilian Wundt roku 1879 v Lipsku a stal se tak zakladatelem psychologie – zejména proto, že se psychologie pomocí experimentu a experimentální laboratoře konstituovala jako empirická věda podobná těm, které již existovaly, například fyzika, chemie a biologie. Ve Slovinsku odehrál tuto roli Mihajlo Rostohar na konci čtyřicátých let minulého století, kdy se do Slovinska vrátil z tehdejšího Československa, kde v Brně roku 1926 založil první psychologickou laboratoř a katedru psychologie na tamní Masarykově univerzitě. Byl průkopníkem vědecké psychologie ve dvou zemích, a to nedlouho po jejím «oficiálním» vzniku.

Zajímavá je cesta, jež mladého chlapce narozeného v poslední čtvrtině 19. století přivedla z Krška na studium do Štýrského Hradce, kterého pak zanechal, protože nesouhlasil s názory tamního profesora Alexiuse Meinonga, a následně do Vídně a poté i do Prahy a Brna. Ve dvaceti sedmi letech, tedy v roce 1905, promoval na vídeňské univerzitě s disertací Über die Hypothese. Ihre wissenschaftliche Bedeutung a roku 1911 se habilitoval na Karlově univerzitě v Praze s prací *Theorie hypothetického soudu*. Práce vyšla ve slovinštině pod názvem Uvod v znanstveno mišljenje. Následoval rok vzdělávání v psychologické laboratoři Wilhelma Wundta, což tehdy bylo pro renomované psychology z Evropy a Ameriky pravidlem. Navštívil i několik známých institutů – Krügerův, Külpeův a Stumpfův – a roku 1912 začal přednášet experimentální psychologii v Praze, kde také založil první laboratoř experimentální psychologie na území pozdějšího Československa. Jak disertace, tak habilitace vykazují jeho vědecký přístup, který v empirické experimentální orientaci podpořilo vzdělávání u Wundta a navštěvování dalších, tehdy uznávaných psychologických laboratoří. Tento přístup přenesl i do Slovinska, bohužel však mnohem později, roku 1950, kdy založil samostatnou katedru psychologie na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani, přestože začal psychologii na lublaňské univerzitě přednášet již o něco dřív.

Mihajlo Rostohar se svými studenty a spolupracovníky v Paříži roku 1961.

Mihajlo Rostohar s svojimi študenti in sodelavci v Parizu leta 1961.

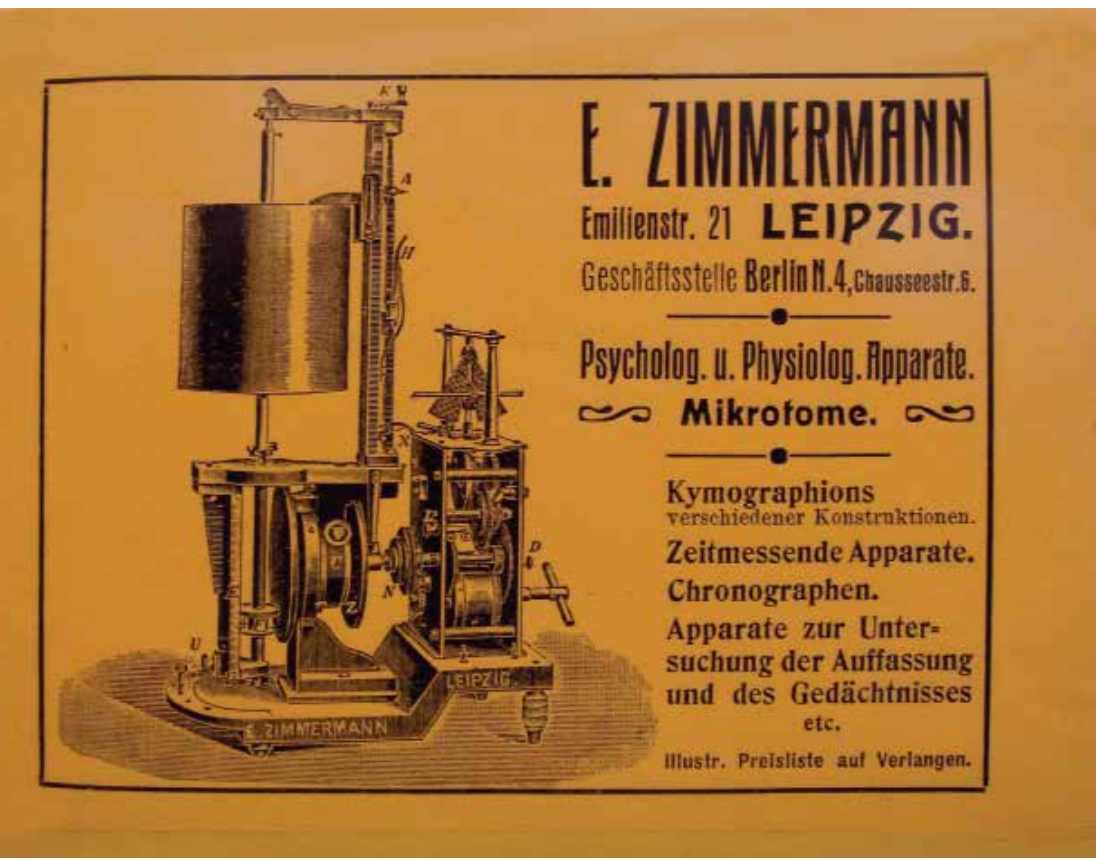
Dosavadní psychologie ve Slovinsku, nakolik vůbec byla, byla orientována spíš duševnědně a empirie jí byla cizí. Rostohar byl tím, kdo ji rozhodně nasměroval do moderního empiricko-výzkumného směru a tuto orientaci přenesl i na své studenty a nástupce. Díky němu se psychologie ve Slovinsku zařadila do toků moderní vědy. Práce nebyla snadná, jelikož zpočátku leželo vše na bedrech samotného Rostohara, později se k němu však připojili i kolegové ze starších psychologických kateder v tehdejší Jugoslávii (Zoran Bujas ze Záhřebu, Nikola Rot z Bělehradu...) a poté i mladší spolupracovníci z lublaňské katedry (Vid Pečjak, Levin Šebek a Ivan Toličič).

Rostohar provedl řadu výzkumů, nejvíce v oblasti procesů poznání. Mnohá témata jsou ještě dnes aktuální, například soucítění a pozornost. Zabýval se i reprodukcí barevných kvalit, rozdílly mezi představou barvy a vzpomínkou na ni, pojmotvorností, vývojem fantazie, učením čtení, dětskou hrou, chápáním pohádek... Obzvláště důležitá jsou jeho zjištění o vývoji vizuálních představ a o psychické struktuře, kde na příkladu soucítění upozorňuje na sumaci různých pocitů v celost. Právě experimentální analýza soucítění ho přivedla k závěru, že struktura je ve skutečnosti psychický celek, v němž je několik psychických daností sumarizováno. Pro strukturu je charakteristická i dynamičnost, která je základem vývoje. Ve výzkumu představ ukázal, že tyto se postupně vyvíjejí z obrysu nebo z určitého ústředního tvaru.

Jak píše Pečjak (1983), jsou pro Rostoharovo vědecké myšlení charakteristické empiričnost, introspekcionismus a strukturalismus. Psychologie musí své poznatky stavět na empirických informacích, a nikoli na spekulacích. Proto také zakládal psychologické laboratoře a bádál. Metodologicky vycházel z introspekce, pro niž je extraspekce pouze nutným doplňkem. Tak v knize *Osnove obče psihologije* (Rostohar, 1964) uvádí: »Psychologie jako vědecký obor je systémem našich poznatků o psychických jevech nebo funkcích, to znamená, že je systémem poznatků o psychických funkcích nabytých introspekci čili sebezpozorování. [...] Známe přímé metody či metody přímého pozorování psychických jevů a nepřímé metody, které je třeba považovat za doplnění přímého pozorování. [...] Metodické zkoumání psychických jevů nazýváme díky jejich systematickému pozorování psychologickým pokusem nebo experimentem.« Svoji výzkumnou a učitelskou činností a ve svých publikacích jasně vytyčil metodické základy vědecké práce v psychologii a směřoval tak své studenty k moderní, rozvíjející se vědě, k níž tito také sami přispívali.

Výzkumnou práci představil v mnoha článcích a knihách ve slovinštině, češtině a němčině. Jen v šedesátých letech minulého století vydal hned čtyři knihy: *Začetno čitanje po analitični metodi* (1962), *Osnove obče psihologije* (1964), *Osnove socialne psihologije* (1965) a *Psihologijo* (1966).

Vedle Rostohara vědce je zapotřebí zmínit také Rostohara politika a organizátora. Pokud opomeneme jeho pokrokovou, šířejí politickou angažovanost, byl jeho příspěvek rozhodující pro založení Univerzity v Lublani po konci první světové války, nejen katedry psychologie o třicet let později a odborné poradny, ale také pro práci Spolku psychologů... Nebál se polemik ani ve vědě, ani v politice. Byl komplexní osobností a psychologii i své době, kterou zdaleka přesahoval, vtiskl nesmazatelnou pečeť.

Plakát s fotografiemi historických psychologických přístrojů v Psychologickém muzeu Univerzity v Pasově, foto: Marko Polič.

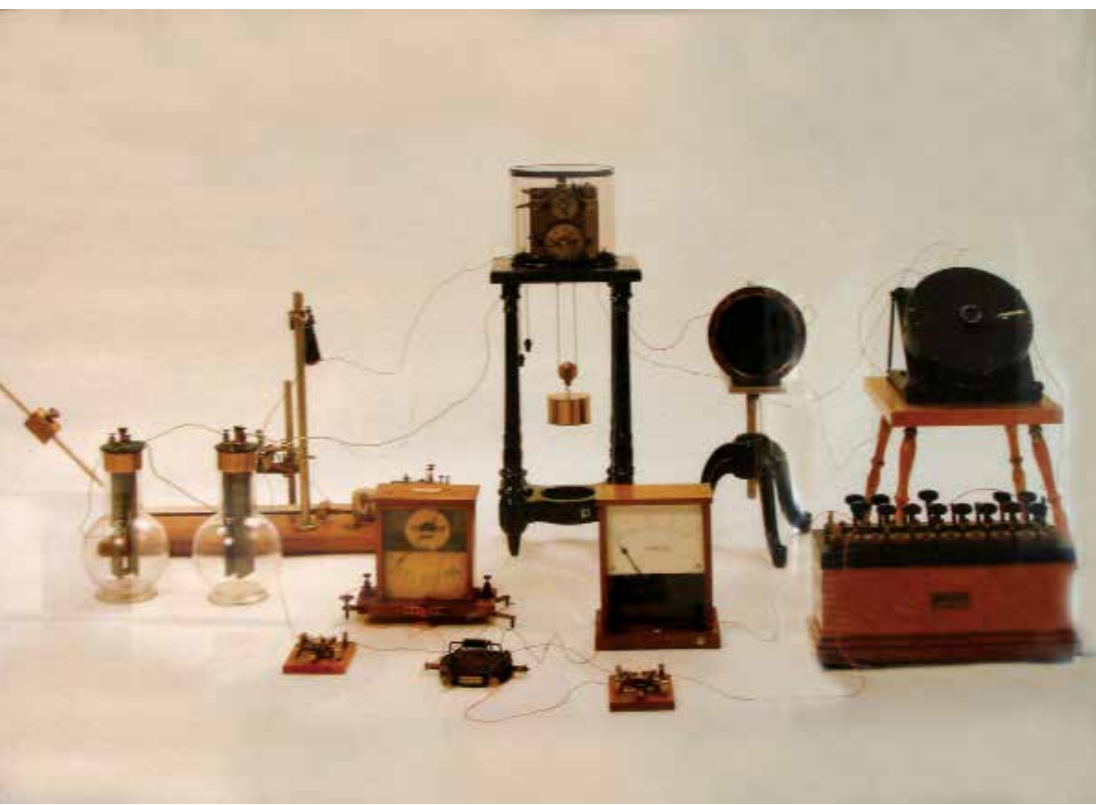
Plakat s slikami zgodovinskih psiholoških naprav v Psihološkem muzeju Univerze v Passauu, foto: Marko Polič.

Mihajlo Rostohar in premik k znanstveni psihologiji

Dr. Marko Polič

Prvi psihološki laboratorij na svetu je ustanovil Wilhelm Maximilian Wundt leta 1879 v Leipzigu in s tem postal uradni ustanovitelj psihologije – predvsem zato, ker se je psihologija prek eksperimenta in eksperimentalnega laboratorija konstituirala kot empirična znanost, podobna tistim, ki so že obstajale, na primer fizika, kemija in biologija. V Sloveniji je to vlogo odigral Mihajlo Rostohar konec štiridesetih let prejšnjega stoletja, ko se je vrnil v Slovenijo iz tedanje Češkoslovaške, kjer je v Brnu leta 1926 ustanovil prvi psihološki laboratorij in oddelek za psihologijo na tamkajšnji Masarykovi univerzi. Bil je pionir znanstvene psihologije v dveh državah, in to ne dolgo po njenem «uradnem» nastanku.

Zanimiva je pot, ki je mladega fanta, rojenega v zadnji četrtni 19. stoletja, popeljala iz Krškega na študij v Gradec, ki ga je potem zapustil, ker se ni strinjal z nazori tamkajšnjega profesorja Alexiusa Meinonga, in na Dunaj ter nato v Prago in Brno. Sedemindvajsetleten je leta 1905 promoviral na dunajski univerzi z disertacijo Über die Hypothese. Ihre wissenschaftliche Bedeutung, leta 1911 pa se je habilitiral na Karlovi univerzi v Pragi z delom *Theorie hypothetického soudu*. Delo je izšlo v slovenščini z naslovom Uvod v znanstveno mišljenje. Sledilo je leto dni izpopolnjevanja v psihološkem laboratoriju Wilhelma Wundta, kar je bilo takrat pravilo za vse uglednejše psihologe iz Evrope in Amerike. Obiskal je tudi več drugih znanih inštitutov – Krügerjevega, Külpejevega in Stumpfovega – ter leta 1912 začel predavati eksperimentalno psihologijo v Pragi, kjer je ustanovil tudi prvi laboratorij za eksperimentalno psihologijo na ozemlju poznejše Češkoslovaške. Tako disertacija kot habilitacija kažeta njegovo znanstveno usmerjenost, ki sta jo v empirični eksperimentalni naravnosti podprli izpopolnjevanje pri Wundtu in obiskovanje drugih, takrat uglednih psiholoških laboratorijev. To naravnost je prenesel tudi v Slovenijo, žal šele precej pozneje, leta 1950, ko je ustanovil samostojen Oddelek za psihologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, čeprav je začel predavati psihologijo na Univerzi v Ljubljani že nekaj prej.

Starši reklama na kymograf v Psychologickém muzeu v Pasově, foto: Marko Polič.

Starejša reklama za kymograf v Psihološkem muzeju v Passauu, foto: Marko Polič.

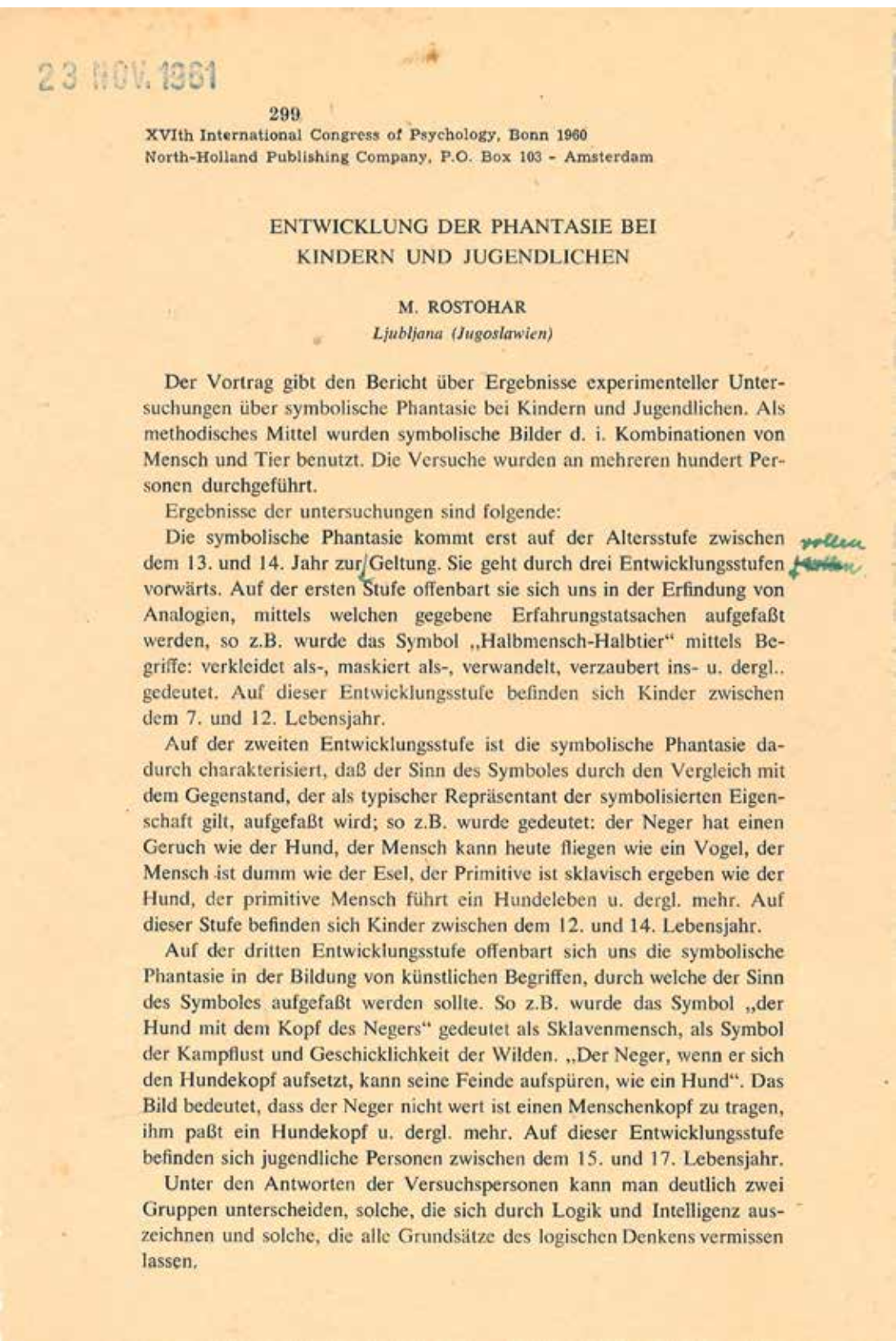
Dotedanja psihologija v Sloveniji, kolikor je je sploh bilo, je bila bolj duhovedno usmerjena, empirija pa ji je bila tuja. Rostohar je bil tisti, ki jo je odločno postavil v sodobno empiričnoraziskovalno smer in to naravnanoost prenesel tudi na svoje študente in naslednike. Z njim se je psihologija pri nas umestila v tokove sodobne znanosti. Delo ni bilo lahko, saj je sprva vse ležalo na ramenih samega Rostoharja, pozneje pa so se mu pridružili še kolegi iz starejših psiholoških oddelkov v tedanji Jugoslaviji (Zoran Bujas iz Zagreba, Nikola Rot iz Beograda ...) ter potem še mlajši sodelavci iz ljubljanskega oddelka (Vid Pečjak, Levin Šebek in Ivan Toličič).

Rostohar je opravil številne raziskave, še največ s področja spoznavnih procesov. Mnoge teme so še danes aktualne, na primer soobčutenja in pozornost. Ukvarjal se je še z obnovo barvnih likov, razlikami med predstavo barve in spominom nanjo, pojmotvornostjo, razvojem domišljije, učenjem branja, otroško igro, dojemanjem pravljic... Posebej pomembne so njegove ugotovitve o razvoju vidnih predstav in o psihični strukturi, kjer na primeru soobčutenj opozarja na strnjevanje različnih občutkov v enovito celoto. Prav eksperimentalna analiza soobčutenj ga je privedla do sklepa, da je struktura dejansko psihična celota, v kateri se več psihičnih danosti strne. Za strukturo je značilna tudi dinamičnost, ki je temelj razvoja. V raziskovanju predstav je pokazal, da se te polagoma razvijejo iz obrisa ali iz kakega osrednjega lika.

Kot píše Pečjak (1983), so za Rostoharjevo znanstveno misel značilni empiričnost, introspekcionizem in strukturalizem. Psihologija mora svoja spoznanja graditi na izkustvenih podatkih, in ne na spekulacijah. Zato je tudi ustanavljal psihološke laboratorije in raziskoval. Metodološko je izhajal iz introspekcije, ki ji je extraspekcija zgolj nujno dopolnilo. Tako v *Osnovah obče psihologije* (Rostohar, 1964) zapiše: »Psihologija kot znanstvena stroka je sestav naših spoznav o psihičnih pojavih ali funkcijah, to se pravi, da je sestav spoznav o psihičnih funkcijah pridobljenih po introspekciji ali samoopazovanju. [...] Poznamo direktne metode ali metode neposrednega opazovanja psihičnih pojavov in indirektne metode, ki jih je treba smatrati za dopolnilo neposrednega opazovanja. [...] Načrtno izvajanje psihičnih pojavov zaradi njihovega sestavnega opazovanja imenujemo psihološki poskus ali eksperiment.« S svojim raziskovalnim in učiteljskim delom ter v svojih objavah je jasno zarisal metodološke podlage znanstvenega dela v psihologiji in tako usmerjal svoje študente v sodobno, razvijajočo se znanost, h kateri so ti tudi sami prispevali.

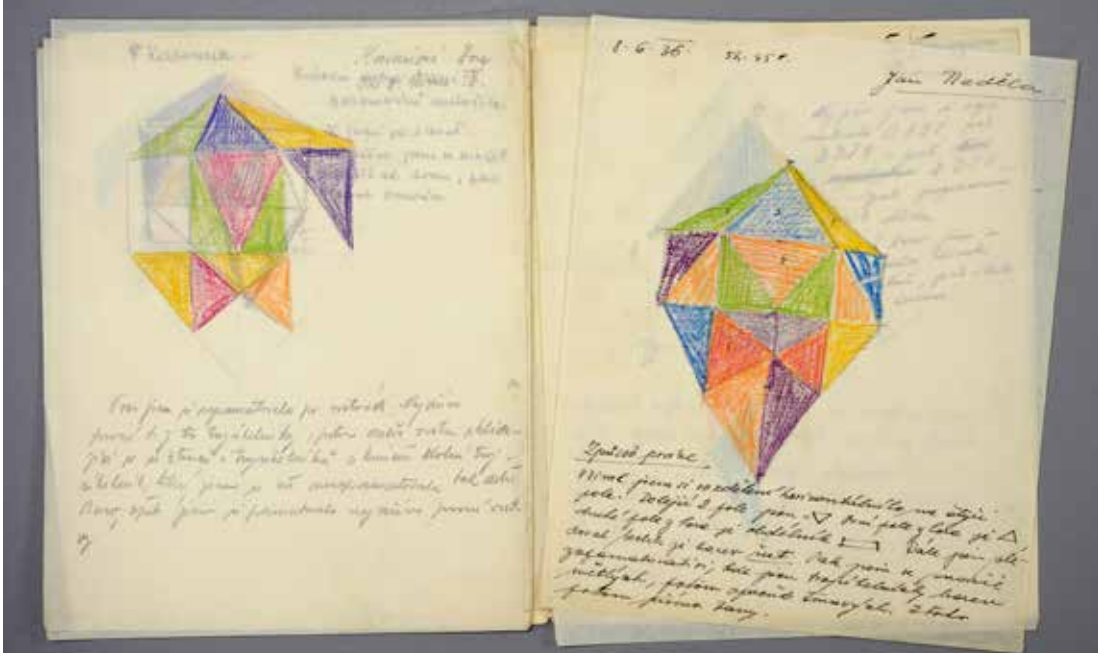
Raziskovalno delo je predstavil v mnogih člankih in knjigah v slovenščini, češčini in nemščini. Tako je samo v šestdesetih letih prejšnjega stoletja objavil kar štiri knjige: *Začetno čitanje po analitični metodi* (1962), *Osnove obče psihologije* (1964), *Osnove socialne psihologije* (1965) in *Psihologijo* (1966).

Ob Rostoharju znanstveniku je treba omeniti še Rostoharja politika in organizatorja. Če zanemarimo njegovo napredno širše politično zavzemanje, je bil njegov prispevek odločilen za nastanek Univerze v Ljubljani po koncu prve svetovne vojne, in ne samo Oddelka za psihologijo trideset let pozneje, pa poklicne svetovalnice, za delo Društva psihologov ... Ni se bal polemik ne v znanosti ne v politiki. Bil je celovita osebnost in je psihologiji pa tudi svojemu času, ki ga je daleč presegal, vtisnil neizbrisen pečat.

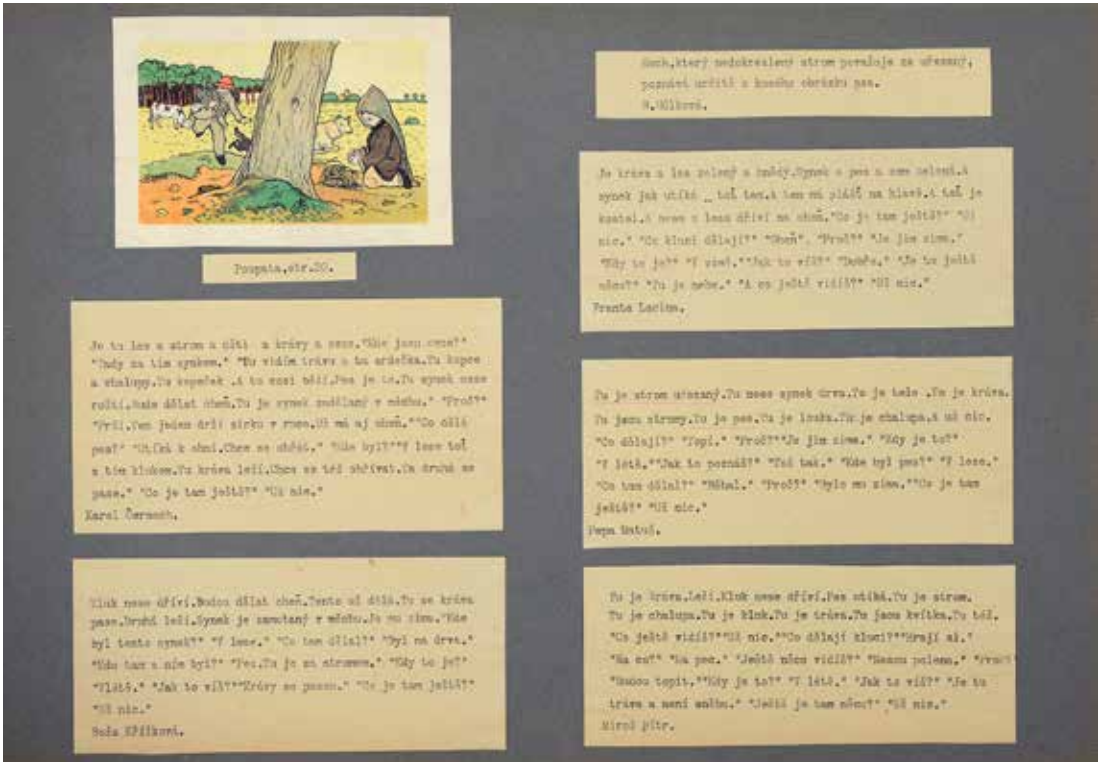

Mihajlo Rostohar, *Entwicklung der Phantasie bei Kindern und Jugendlichen*. XVth International Congress of Psychology, Bonn 1960, resumé referátu, TE: X/9.

Mihajlo Rostohar, *Entwicklung der Phantasie bei Kindern und Jugendlichen*. XVth International Congress of Psychology, Bonn 1960, povzetek referata, TE: X/9.

Představivost: cvičení při výzkumu představování, 8. 6. 1936 s poznámkami. TE: X/1, svazek B.
Predstavlivjost: vaje v raziskavi predstavljanja, 8. 6. 1936 z zapiski. TE: X/1, paket B.

Dětské výtvary: kresby po vyprávěném příběhu, příběhy po kresbě, písmo (arch z r. 1933); TE: X/18.
Otroški izdelki: risbe po pripovedovani zgodbi, zgodbe po risbi, pisava (pola iz l. 1933); TE: X/18.

Použitá literatura

Brožek, J., 1971: Istraživanje historije jugoslovenske psihologije. *Psihološke razprave*, Lublaň: DPS, 29–37.
Chmelar, V., 1938: Rostoharovy psychologické názory. reprint z časopisu *Psychologie*.
Pečjak, V., 1983: *Nastajanje psihologije*. Lublaň: DDU Univerzum.
Rostohar, M., 1928: *Studie z vývojeve psihologie*. Brno: Filozofická fakulta.
Rostohar, M., 1961: *Začetno čítanje po analitični metodi*. Lublaň: DZS.
Rostohar, M., 1964: *Osnove obče psihologije*. Lublaň, DZS.
Rostohar, M., 1966: *Psihologija*. Lublaň: DZS.
Trstenjak, A., 2013: Rostohar, Mihajlo (1878–1966). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
Trstenjak, A., 1960: Univerzitetni profesor dr. Mihajlo Rostohar osemdesetletnik. V: Pečjak, V., Šebek, L., Toličič, I. (Red.). *Prispevki k psihologiji*, Lublaň: Slovenska sekcija ZP FLRJ, 9–14.

Víri

Brožek, J., 1971: Istraživanje historije jugoslovenske psihologije. V: *Psihološke razprave*, Ljubljana, DPS, 29–37.
Chmelar, V., 1938: Rostoharovy psychologice nazory. Reprint iz revije *Psychologie*.
Pečjak, V., 1983: *Nastajanje psihologije*, Ljubljana, DDU Univerzum.
Rostohar, M., 1928: *Studie z vývojeve psihologie*, Brno, Filozofická fakulta.
Rostohar, M., 1961: *Začetno čítanje po analitični metodi*. Ljubljana: DZS.
Rostohar, M., 1964: *Osnove obče psihologije*. Ljubljana, DZS.
Rostohar, M., 1966: *Psihologija*. Ljubljana, DZS.
Trstenjak, A., 2013: Rostohar Mihajlo (1878–1966). *Slovenska biografija*, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
Trstenjak, A., 1960: Univerzitetni profesor dr. Mihajlo Rostohar osemdesetletnik. V: Pečjak, V., Šebek, L., Toličič, I. (Ur.). *Prispevki k psihologiji*, Ljubljana: Slovenska sekcija ZP FLRJ, 9–14.

Slovinské dny v Brně 2023
Masarykova univerzita, Filozofická fakulta
3.–21. 4. 2023

Kulturní dům Krško, pobočka Městské muzeum Krško
Za něj Darja Planić, ředitelka

Kurátorka
Helena Rožman

Texty
Marko Polič
Helena Rožman

Jazyková redakce textů
Irena Destovnik, Tatjana Habinc, Petr Mainuš

Překlad do českého jazyka
Petr Mainuš

Archivní materiály
Archív Masarykovy univerzity, Brno
Historický archiv a muzeum Univerzity v Lublani

Fotografické materiály
Archív Masarykovy univerzity, Brno
Kulturní dům Krško, pobočka Městské muzeum Krško
Osobní archiv prof. dr. Marka Poliče
Slovinské školní muzeum
Historický archiv a muzeum Univerzity v Lublani, výstava na Katedře psychologie, kterou připravila dr. Ana Benedetič roku 1996.

Grafické zpracování
Polona Zupančič, Mi ka do

Slovenski dnevi v Brnu 2023
Masarykova univerza, Filozofska fakulteta
3.–21. 4. 2023

Kulturni dom Krško, enota Mestni muzej Krško
Zanj Darja Planic, direktorica

Kustosinja
Helena Rožman

Besedila
Marko Polič
Helena Rožman

Jezikovni pregled besedil
Irena Destovnik, Tatjana Habinc, Petr Mainuš

Prevod v češki jezik
Petr Mainuš

Arhivsko gradivo
Arhiv Masarykove univerze Brno
Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani

Fotografsko gradivo
Arhiv Masarykove univerze Brno
Kulturni dom Krško, enota Mestni muzej Krško
Osební arhiv prof. dr. Marka Poliča
Slovenski šolski muzej
Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani, razstava na Oddelku za psihologijo, ki jo je pripravila dr. Ana Benedetič leta 1996.

Oblikovanje
Polona Zupančič, Mi ka do

